

CAPACITATEA UNIUNII EUROPENE DE A ABORDA DEZINFORMAREA, MANIPULAREA INFORMAȚIILOR ȘI INTERFERENȚELE STRĂINE

THE EUROPEAN UNION'S CAPACITY TO ADDRESS DISINFORMATION, INFORMATION MANIPULATION AND FOREIGN INTERFERENCE

Anastasia STROCHIN

Universitatea de Stat din Moldova

e-mail: strochinanastasia277@gmail.com

CZU: [323.266:316.776.2]:061.1 EU

Rezumat. Dezinformarea, manipularea informațiilor și interferențele străine reprezintă provocări majore pentru securitatea democratică, reziliența societală și funcționarea instituțiilor Uniunii Europene. În contextul digitalizării accelerate, al extinderii rețelelor sociale, al conflictelor hibride și al utilizării inteligenței artificiale generative, informațiile false sau manipulative pot fi produse, amplificate și distribuite cu o viteză fără precedent. Articolul analizează capacitatea Uniunii Europene de a preveni, detecta, contracara și sancționa dezinformarea și manipularea informațională, cu accent pe cadrul conceptual FIMI - *Foreign Information Manipulation and Interference* - și pe instrumentele instituționale dezvoltate după 2015. Sunt examinate rolul Serviciului European de Acțiune Externă, grupurile *StratCom*, sistemul de alertă rapidă, Planul de acțiune împotriva dezinformării, Codul de conduită privind dezinformarea, Regulamentul privind serviciile digitale, European Media Freedom Act, instrumentele de protecție electorală și acțiunile de consolidare a rezilienței societale. Cercetarea evidențiază că UE nu tratează dezinformarea doar ca problemă de comunicare, ci ca amenințare hibridă care afectează procesele democratice, securitatea informațională, încrederea publică, sănătatea, politica externă și relațiile cu statele partenere. Se concluzionează că eficiența UE depinde de coordonarea dintre instituții, state membre, platforme digitale, mass-media, societatea civilă, cercetători și parteneri internaționali, precum și de menținerea echilibrului dintre combaterea manipulării și protecția libertății de exprimare.

Cuvinte-cheie: *Uniunea Europeană, dezinformare, FIMI, manipularea informațiilor, interferențe străine, SEAE, comunicare strategică, platforme digitale, securitate informațională, democrație, reziliență societală.*

JEL: D83; F53; F55; K33; L86; H56.

Abstract. Disinformation, information manipulation and foreign interference represent major challenges for democratic security, societal resilience and the functioning of the European Union's institutions. In the context of accelerated digitalisation, the expansion of social networks, hybrid conflicts and the use of generative artificial intelligence, false or manipulative information can be produced, amplified and disseminated at unprecedented speed. The article analyses the Eu-

ropean Union’s capacity to prevent, detect, counter and sanction disinformation and information manipulation, with a focus on the conceptual framework of FIMI - Foreign Information Manipulation and Interference - and on the institutional instruments developed after 2015. It examines the role of the European External Action Service, StratCom task forces, the Rapid Alert System, the Action Plan against Disinformation, the Code of Conduct on Disinformation, the Digital Services Act, the European Media Freedom Act, electoral protection instruments and actions aimed at strengthening societal resilience. The research highlights that the EU treats disinformation not merely as a communication issue, but as a hybrid threat affecting democratic processes, information security, public trust, health, foreign policy and relations with partner countries. It concludes that the EU’s effectiveness depends on coordination among institutions, Member States, digital platforms, media, civil society, researchers and international partners, as well as on maintaining the balance between countering manipulation and protecting freedom of expression.

Keywords: *European Union, disinformation, FIMI, information manipulation, foreign interference, EEAS, strategic communication, digital platforms, information security, democracy, societal resilience.*

JEL: D83; F53; F55; K33; L86; H56.

Introducere. Dezinformarea nu este un fenomen nou, care a existat în forme variate de-a lungul istoriei, fiind utilizată în conflicte politice, militare, diplomatice și ideologice. Ceea ce s-a schimbat fundamental în ultimele decenii este mediul tehnologic în care dezinformarea este produsă și distribuită. Digitalizarea, rețelele sociale, platformele video, motoarele de căutare, aplicațiile de mesagerie, publicitatea comportamentală și inteligența artificială generativă au modificat radical viteza, amploarea și impactul manipulării informaționale [6].

UE definește „dezinformarea” ca informație falsă sau înșelătoare, verificabilă ca atare, creată, prezentată și diseminată pentru obținerea unui câștig economic sau pentru inducerea deliberată în eroare a publicului, putând cauza prejudicii publice [1]. Această definiție este importantă deoarece delimitează dezinformarea de erori jurnalistice, satiră, parodie, opinii politice sau comentarii partizane clar identificate. Astfel, combaterea dezinformării trebuie realizată fără a afecta libertatea de exprimare și pluralismul democratic [6]. În ultimii ani, conceptul de dezinformare a fost completat de noțiunea de manipulare și interferență informațională străină - FIMI. Serviciul European de Acțiune Externă definește FIMI ca un model de comportament intenționat, coordonat și manipulator, care amenință sau poate afecta valorile, procedurile și procesele politice ale UE [4]. Această abordare este mai largă decât simpla verificare a conținutului fals, deoarece urmărește comportamentele, tacticile, actorii și infrastructurile care stau în spatele operațiunilor informaționale.

Dezinformarea afectează democrația prin mai multe mecanisme, care poate reduce încrederea în instituții, poate polariza societatea, poate slăbi legitimitatea alegerilor, poate submina mass-media independentă, poate alimenta discursul de ură

și poate favoriza decizii publice bazate pe frică, confuzie sau neîncredere [2]. În contextul crizelor de sănătate publică, dezinformarea poate afecta comportamentele cetățenilor și capacitatea autorităților de a gestiona riscurile [11]. În contextul războiului, ea poate legitima agresiunea, poate distorsiona percepția publică asupra conflictelor și poate slăbi sprijinul pentru victime [4]. Pentru UE, problema dezinformării are o dublă dimensiune: internă și externă. Intern, UE trebuie să protejeze procesele democratice, alegerile, spațiul public, drepturile cetățenilor și integritatea dezbaterii publice. Extern, UE trebuie să răspundă campaniilor de manipulare provenite din partea actorilor străini și să sprijine statele partenere în consolidarea rezilienței informaționale [5].

Eforturile UE de combatere a dezinformării s-au intensificat după 2015, când Consiliul European a solicitat elaborarea unui plan de comunicare strategică pentru abordarea campaniilor de dezinformare. Acest moment a dus la dezvoltarea structurilor StratCom în cadrul SEAE, la crearea EUvsDisinfo și la consolidarea capacităților instituționale ale UE [4]. Ulterior, Planul de acțiune împotriva dezinformării din 2018, Codul de bune practici privind dezinformarea, Regulamentul privind serviciile digitale și Codul de conduită privind dezinformarea au format o arhitectură complexă de răspuns [6].

Articolul își propune să analizeze capacitatea UE de a aborda dezinformarea, manipularea informațiilor și interferențele străine, evidențiind cadrul conceptual, instrumentele juridice, mecanismele instituționale, rolul platformelor digitale, cooperarea internațională și provocările emergente. Ipoteza de cercetare este că UE a dezvoltat o arhitectură sofisticată de combatere a dezinformării, dar eficiența acesteia depinde de coordonarea instituțională, accesul la date, responsabilitatea platformelor, educația media și protejarea libertății de exprimare.

Gradul de investigare a problemei și scopul cercetării. Problematika dezinformării și a ingerințelor informaționale străine este abordată interdisciplinar, din perspectiva securității informaționale, comunicării strategice, dreptului european, studiilor de securitate, politicii externe a UE, democrației digitale și guvernantei platformelor online. Un reper conceptual important îl constituie abordarea europeană privind combaterea dezinformării online, formulată de Comisia Europeană în 2018, care delimitează dezinformarea de conținutul ilegal și subliniază necesitatea respectării libertății de exprimare [1]. Planul de acțiune al UE împotriva dezinformării, adoptat în același an, a structurat răspunsul european în jurul consolidării capacităților de detectare și analiză, coordonării instituționale, implicării platformelor digitale și sporirii rezilienței societale [2]. Evaluarea realizată de Curtea de Conturi Europeană a evidențiat însă că, deși planul a fost relevant, eficiența sa a fost limitată de insuficiența mecanismelor de monitorizare, evaluare și responsabilizare [3].

O direcție distinctă de cercetare privește manipularea informațiilor și ingerințele străine, desemnate prin conceptul FIMI. SEAE a dezvoltat o metodologie axată pe identificarea tacticilor, tehnicilor și procedurilor utilizate de actorii ostili, atribuirea acțiunilor, coordonarea răspunsului și impunerea unor costuri pentru comportamentele manipulatorii [4]. Această abordare deplasează accentul de la verificarea izolată a conținutului către analiza caracterului coordonat, intenționat și manipulator al operațiunilor informaționale. Reglementarea platformelor digitale constituie o altă componentă centrală. Regulamentul privind serviciile digitale impune platformelor online foarte mari și motoarelor de căutare foarte mari obligații privind identificarea și reducerea riscurilor sistemice asociate dezinformării, proceselor electorale și exercitării drepturilor fundamentale [6]. Codul de conduită privind dezinformarea completează acest cadru prin angajamente referitoare la transparența publicității, demonetizarea conținuturilor manipulatorii, integritatea serviciilor și facilitarea accesului cercetătorilor la date [7].

Literatura examinează, totodată, legătura dintre combaterea dezinformării, comunicarea strategică și acțiunea externă a Uniunii. Liliana Beniuc evidențiază rolul instrumentelor diplomatice, normative și instituționale ale UE în promovarea păcii, securității, democrației și rezilienței internaționale [12]. În acest context, contracararea manipulării informaționale devine o componentă a securității hibride și a protejării credibilității externe a Uniunii. Dezinformarea afectează și puterea de atracție a UE, întrucât capacitatea acesteia de a proiecta valori și norme depinde de coerența discursului democratic și de eficiența protejării propriului spațiu informațional [15]. Deși literatura analizează pe larg instrumentele juridice, digitale și diplomatice, rămâne necesară o abordare integrată care să evalueze raportul dintre eficiența intervenției, responsabilitatea platformelor, protecția proceselor democratice și respectarea libertății de exprimare.

Scopul cercetării constă în analiza capacității UE de a combate dezinformarea, manipularea informațiilor și ingerințele străine prin instrumente juridice, instituționale, digitale, diplomatice și societale.

Cercetarea urmărește clarificarea conceptelor de dezinformare și FIMI; examinarea cadrului juridic și instituțional al UE; analiza rolului SEAE, al structurilor de comunicare strategică și al sistemului de alertă rapidă; evaluarea Planului de acțiune împotriva dezinformării; examinarea Regulamentului privind serviciile digitale și a Codului de conduită; analiza mecanismelor de protecție electorală; evaluarea contribuției mass-mediei, societății civile și educației mediatice; identificarea riscurilor generate de inteligența artificială; precum și formularea unor recomandări pentru consolidarea rezilienței informaționale europene.

Materiale utilizate și metode aplicate. Pentru realizarea cercetării au fost utilizate documente oficiale ale Comisiei Europene, SEAE, Curții de Conturi Europene, Consiliului UE și Parlamentului European, acte normative ale UE, rapoarte privind FIMI, documente privind DSA și Codul de conduită privind dezinformarea, precum și lucrări științifice dedicate politicii externe, securității și comunicării strategice ale UE [1–15]. *Metoda analizei documentare* a fost utilizată pentru examinarea comunicărilor, planurilor de acțiune, rapoartelor și actelor normative. *Metoda juridico-instituțională* a permis analiza competențelor instituțiilor UE și a responsabilităților platformelor digitale. *Metoda sistemică* a fost aplicată pentru integrarea dezinformării în logica amenințărilor hibride și a securității democratice. *Metoda comparativă* a permis evidențierea diferențelor dintre dezinformare, FIMI, propagandă, discurs politic și conținut ilegal. *Metoda critică* a fost utilizată pentru evaluarea limitelor capacității UE, inclusiv fragmentarea instituțională, lipsa accesului la date, dificultatea atribuirii și riscul afectării libertății de exprimare.

Rezultate și discuții.

Dezinformarea ca amenințare la adresa democrației europene. Dezinformarea poate fi definită ca diseminare intenționată de informații false sau înșelătoare, cu scopul de a obține beneficii economice, politice sau strategice și de a produce prejudicii publice [1], care nu se reduce la simpla existență a unor informații false, ci presupune intenționalitate, strategie și efect social. În democrațiile liberale, cetățenii au nevoie de acces la informații credibile pentru a participa la viața publică. Alegerile, dezbaterile politice, politicile publice și controlul democratic depind de existența unui spațiu informațional pluralist, dar verificabil [8]. Dezinformarea afectează acest spațiu prin inducerea confuziei, polarizarea publicului și reducerea încrederii în instituții. Dezinformarea poate fi utilizată pentru a discredita instituțiile europene, pentru a submina sprijinul pentru Ucraina, pentru a alimenta euroscepticismul, pentru a manipula dezbaterile privind migrația, sănătatea, energia sau securitatea și pentru a slăbi unitatea statelor membre [4]. În același timp, nu orice informație eronată este dezinformare. Erorile jurnalistice, opiniile politice, satira sau interpretările partizane nu pot fi tratate automat drept amenințări. Această distincție este esențială pentru protejarea libertății de exprimare [1].

De la dezinformare la FIMI. Conceptul FIMI - *Foreign Information Manipulation and Interference* - reflectă evoluția abordării europene. Dacă dezinformarea pune accent pe conținut, FIMI pune accent pe comportamentul coordonat, intenționat și manipulator al actorilor străini [4]. Această schimbare este importantă deoarece unele operațiuni de manipulare nu folosesc neapărat informații complet

false, care pot utiliza fragmente de adevăr, exagerări, contexte distorsionate, emoții colective, identități false, conturi automatizate sau amplificare artificială [5]. FIMI poate fi desfășurat de state, entități *proxy*, organizații aparent independente, rețele de influență, actori comerciali sau grupuri ideologice. Scopul este afectarea proceselor politice, subminarea coeziunii sociale, reducerea încrederii în democrație sau influențarea deciziilor publice [4]. Prin urmare, combaterea FIMI necesită instrumente mai complexe decât simpla demontare a știrilor false. Sunt necesare analiză de rețea, atribuire, monitorizare a tacticilor, cooperare internațională, sancțiuni, reziliență societală și responsabilizarea platformelor [7].

Evoluția răspunsului UE după 2015. Anul 2015 marchează un moment important în dezvoltarea răspunsului european la dezinformare. Consiliul European a solicitat Înalțului Reprezentant al Uniunii și SEAE să elaboreze un plan de comunicare strategică pentru a răspunde campaniilor de dezinformare, în special celor provenite din Federația Rusă [2]. Ca rezultat, în cadrul SEAE au fost dezvoltate capacitățile StratCom, inclusiv East StratCom Task Force. Aceasta a contribuit la identificarea, analizarea și expunerea narațiunilor de dezinformare îndreptate împotriva UE și a vecinătății sale [4]. În 2018, Comisia Europeană a publicat Comunicarea privind combaterea dezinformării online, urmată de Planul de acțiune împotriva dezinformării [1]. Acest plan a urmărit coordonarea instituțiilor europene, mobilizarea statelor membre, implicarea platformelor digitale și consolidarea educației media. Ulterior, pandemia COVID-19, alegerile europene, războiul Rusiei împotriva Ucrainei și creșterea utilizării IA generative au determinat extinderea instrumentelor UE. Combaterea dezinformării a devenit parte a politicilor de securitate, a reglementării digitale, a protecției democrației și a acțiunii externe [5].

Planul de acțiune împotriva dezinformării. Planul de acțiune împotriva dezinformării din 2018 a structurat răspunsul UE în jurul a patru piloni. *Primul pilon* urmărea îmbunătățirea capacității instituțiilor UE de a detecta, analiza și denunța dezinformarea. *Al doilea pilon* urmărea consolidarea răspunsurilor coordonate și comune. *Al treilea pilon* viza mobilizarea sectorului privat, în special a platformelor digitale. *Al patrulea pilon* urmărea creșterea rezilienței societale prin educație media, *fact-checking* și sprijin pentru jurnalismul de calitate [2]. Planul a fost relevant pentru momentul adoptării sale, deoarece a oferit UE o structură de răspuns. Totuși, Curtea de Conturi Europeană a constatat că acesta era incomplet, mai ales din cauza lipsei unui cadru clar de monitorizare, evaluare și raportare. Un alt punct slab a fost fragmentarea responsabilităților între mai multe direcții generale ale Comisiei și SEAE. Fără o autoritate unică de coordonare, răspunsurile pot deveni parțiale sau neuniforme [3]. Cu toate acestea, Planul de acțiune a avut meritul de a introduce dezinformarea pe agenda europeană ca problemă strategică,

nu doar comunicativă. El a creat baza pentru dezvoltarea ulterioară a instrumentelor digitale și instituționale [2].

Rolul SEAE și al comunicării strategice. Serviciul European de Acțiune Externă are un rol central în combaterea FIMI, în special atunci când manipularea informațională provine din exteriorul UE [5]. SEAE combină analiza, comunicarea strategică, cooperarea cu partenerii internaționali și dezvoltarea metodologiilor de identificare a tacticilor de manipulare. Structurile StratCom urmăresc identificarea narațiunilor ostile, comunicarea proactivă a politicilor UE, sprijinirea delegațiilor UE și consolidarea rezilienței în vecinătate [4]. Platforma EUvsDisinfo a devenit unul dintre instrumentele vizibile de monitorizare și expunere a narațiunilor de dezinformare. SEAE contribuie și la dezvoltarea metodologică a domeniului. Raportarea FIMI se bazează pe analiza incidentelor, identificarea tacticilor, tehnicilor și procedurilor, evaluarea actorilor implicați și cooperarea cu statele membre [5]. În plan extern, SEAE sprijină statele partenere în combaterea manipulării informaționale. Această dimensiune este importantă pentru Republica Moldova, Ucraina, Georgia, Balcanii de Vest și alte regiuni expuse campaniilor de influență străină [12].

Sistemul de alertă rapidă. Sistemul de alertă rapidă privind dezinformarea a fost creat pentru a facilita schimbul de informații între instituțiile UE și statele membre [2]. Acesta permite transmiterea rapidă a semnalelor privind campanii de dezinformare, narațiuni ostile sau riscuri de manipulare înaintea unor evenimente sensibile, precum alegeri, crize sanitare sau conflicte. Utilitatea sistemului constă în capacitatea de coordonare. Dezinformarea se răspândește rapid, iar răspunsul fragmentat poate fi inefficient. Un mecanism comun permite reacții mai rapide și compararea informațiilor provenite din mai multe state [3]. Totuși, sistemul depinde de calitatea informațiilor furnizate de statele membre și de capacitatea acestora de a coopera. Dacă statele au resurse diferite sau priorități politice divergente, eficiența sistemului poate fi limitată [3]. Pentru a deveni mai eficient, sistemul trebuie conectat cu cercetarea academică, societatea civilă, platformele digitale și mecanismele de analiză FIMI [4].

Regulamentul privind serviciile digitale. Regulamentul privind serviciile digitale - DSA - reprezintă una dintre cele mai importante inovații juridice ale UE în domeniul guvernantei platformelor online [6]. Acesta nu interzice opiniile sau conținutul controversat, ci impune obligații de transparență, responsabilitate și gestionare a riscurilor sistemice. Pentru platformele online foarte mari și motoarele de căutare foarte mari, DSA introduce obligația de a evalua și diminua riscurile sistemice legate de conținut ilegal, drepturi fundamentale, procese electorale, sănătate publică, violență de gen, protecția minorilor și manipulare informațională [6]. Importanța DSA constă în schimbarea logicii de reglementare. Platformele nu mai pot fi simple

spații neutre de distribuire a conținutului, ci devin actori obligați să evalueze efectele sistemice ale propriilor servicii [6]. În domeniul dezinformării, DSA oferă instrumente de audit, transparență, acces la date pentru cercetători și supraveghere publică. Totuși, eficiența sa depinde de implementarea reală, de capacitatea autorităților de supraveghere și de cooperarea platformelor [7].

Codul de conduită privind dezinformarea. Codul de conduită privind dezinformarea este un instrument de autoreglementare consolidată, integrat ulterior în cadrul DSA [7]. Acesta urmărește reducerea veniturilor obținute din dezinformare, creșterea transparenței publicității politice, limitarea comportamentului manipulator, sprijinirea *fact-checking-ului* și oferirea accesului cercetătorilor la date. Codul este important deoarece recunoaște rolul platformelor digitale în amplificarea sau limitarea dezinformării. Platformele controlează algoritmi, infrastructuri publicitare, instrumente de recomandare și reguli de moderare, ceea ce le conferă o influență majoră asupra spațiului public digital [6]. Integrarea Codului în arhitectura DSA îi conferă o relevanță sporită, care devine parte a modului în care platformele demonstrează reducerea riscurilor sistemice [7]. Totuși, codul are limite, care depinde de calitatea raportării platformelor, de accesul efectiv al cercetătorilor la date și de capacitatea autorităților de a verifica respectarea angajamentelor [7].

Protecția alegerilor și combaterea interferențelor străine. Alegerile reprezintă unul dintre principalele obiective ale campaniilor de dezinformare. Prin manipularea informațională, actorii străini pot încerca să reducă participarea la vot, să polarizeze electoratul, să discrediteze candidați, să promoveze narațiuni anti-europene sau să semene neîncredere în rezultatele electorale [8]. UE a dezvoltat instrumente pentru protejarea proceselor electorale, inclusiv recomandări privind integritatea alegerilor, transparența publicității politice, combaterea dezinformării și cooperarea cu platformele digitale. Regulamentul privind transparența și vizarea publicității politice introduce reguli privind identificarea reclamelor politice, transparența sponsorilor și limitarea unor forme de microtargetare [9]. Acest instrument este relevant deoarece publicitatea politică digitală poate fi folosită pentru influențare opacă. Protecția alegerilor nu se poate baza doar pe demontarea conținutului fals. Ea necesită securitate cibernetică, transparență financiară, educație media, reguli privind publicitatea politică, responsabilitatea platformelor și comunicare publică rapidă [8].

Libertatea mass-media și pluralismul informațional. Mass-media independentă este una dintre cele mai importante bariere împotriva dezinformării. Jurnalismul de calitate poate verifica informații, poate expune manipulări, poate explica politici publice și poate oferi cetățenilor surse credibile. *European Media Freedom Act* urmărește protejarea libertății și pluralismului mass-media, independenței editoriale și transparenței proprietății mass-media [10]. Acest instrument este relevant

deoarece dezinformarea prosperă în medii unde mass-media independentă este slabă, capturată sau lipsită de resurse. Combaterea dezinformării nu trebuie să fie confundată cu controlul politic asupra presei. Din contra, răspunsul european trebuie să protejeze jurnaliștii, să susțină pluralismul și să reducă presiunile politice sau economice asupra mass-media [8]. Pentru statele partenere ale UE, inclusiv Republica Moldova, sprijinul pentru presa independentă este parte a securității informaționale și a rezilienței democratice [12].

Dezinformarea în timpul pandemiei COVID-19. Pandemia COVID-19 a demonstrat impactul direct al dezinformării asupra sănătății publice. În perioada crizei sanitare, informațiile false despre virus, prevenție, tratamente și vaccinuri au afectat încrederea publică și capacitatea autorităților de a comunica eficient. Organizația Mondială a Sănătății a descris fenomenul ca „*infodemie*”, adică o supraabundență de informații, unele corecte și altele false, care îngreunează orientarea publicului. UE a răspuns prin comunicări oficiale, pagini dedicate miturilor frecvente, cooperare cu platformele și sprijin pentru informații verificate. Pandemia a arătat că dezinformarea nu este doar o problemă politică, ci și una de securitate umană, care poate influența comportamente, poate reduce respectarea măsurilor de protecție și poate amplifica neîncrederea. Experiența COVID-19 a consolidat necesitatea unei comunicări publice clare, rapide și transparente. Lipsa comunicării coerente creează spațiu pentru speculații și manipulare [11].

Războiul Rusiei împotriva Ucrainei și dimensiunea informațională. Războiul Rusiei împotriva Ucrainei a evidențiat rolul central al dezinformării în conflictele hibride. Campaniile informaționale urmăresc justificarea agresiunii, discreditația Ucrainei, slăbirea solidarității occidentale, reducerea sprijinului pentru sancțiuni și fragmentarea opiniei publice europene [4]. UE a răspuns prin sancțiuni, comunicare strategică, monitorizarea FIMI, sprijin pentru mass-media independentă și combaterea narațiunilor manipulative [5]. Această reacție arată că dezinformarea este tratată ca parte a securității europene. În același timp, războiul a demonstrat că reziliența informațională nu poate fi construită doar prin reacții instituționale. Societatea trebuie să fie pregătită să identifice manipularea, să verifice sursele și să evite amplificarea narațiunilor ostile [8]. În vecinătatea estică a UE, inclusiv în Republica Moldova, manipularea informațională este legată de securitatea națională, orientarea europeană și vulnerabilitățile sociale. De aceea, cooperarea UE cu statele partenere în domeniul comunicării strategice devine tot mai importantă [12].

Inteligența artificială și noile forme de manipulare. Inteligența artificială generativă amplifică riscurile de dezinformare. Texte, imagini, înregistrări audio și video pot fi create rapid și la costuri reduse, ceea ce facilitează producerea de *deepfake*-uri, conturi false, campanii coordonate și conținut manipulator personalizat

[5]. Riscul principal nu constă doar în existența unor falsuri convingătoare, ci și în degradarea încrederii generale. Dacă publicul ajunge să creadă că orice informație poate fi falsificată, spațiul public devine vulnerabil la relativism și cinism [8]. DSA și Codul de conduită privind dezinformarea oferă instrumente pentru reducerea riscurilor, dar tehnologiile evoluează rapid [6]. De aceea, UE trebuie să coreleze politica privind dezinformarea cu reglementarea inteligenței artificiale, securitatea cibernetică și protecția electorală. O provocare majoră este identificarea conținutului generat artificial fără a limita utilizările legitime ale tehnologiei. Răspunsul trebuie să combine transparență, etichetare, autentificare a surselor, educație media și responsabilitate platformelor [7].

Educația media și reziliența societală. Reziliența societală este unul dintre cele mai importante răspunsuri la dezinformare. O societate rezilientă nu este cea care nu întâlnește informații false, ci cea care poate evalua critic informațiile, identifica sursele credibile și rezista manipulării. Educația media trebuie dezvoltată în școli, universități, comunități și instituții publice. Cetățenii trebuie să înțeleagă cum funcționează algoritmii, publicitatea politică, sursele anonime, manipularea emoțională și narațiunile coordonate [2]. *Fact-checking-ul* are rol important, dar nu este suficient. De multe ori, dezinformarea se răspândește mai rapid decât verificarea. De aceea, prevenirea, alfabetizarea media și consolidarea încrederii în instituții sunt esențiale [3]. Pentru UE, reziliența societală înseamnă și sprijin pentru cercetare, mass-media independentă, societate civilă și instituții publice transparente [8].

Cooperarea internațională și parteneriatele externe. Dezinformarea este transnațională. Campaniile informaționale pot fi create într-un stat, amplificate prin platforme globale și orientate spre publicuri din mai multe regiuni. Prin urmare, UE nu poate combate acest fenomen exclusiv prin măsuri interne [4]. Cooperarea cu NATO, G7, state partenere, organizații internaționale, platforme digitale și societate civilă este esențială [2]. Schimbul de informații, analiza comună a tacticilor și coordonarea răspunsurilor sporesc eficiența. În politica externă, UE promovează comunicarea strategică și reziliența informațională în statele partenere [12]. Republica Moldova, Ucraina, Georgia și statele din Balcanii de Vest sunt relevante deoarece se află în spații expuse presiunilor informaționale externe. Această cooperare trebuie să respecte principiile democratice. Combaterea dezinformării nu trebuie să devină pretext pentru restrângerea libertății presei sau control politic asupra societății civile [8].

Limitele capacității UE de a aborda dezinformarea. Deși Uniunea Europeană a dezvoltat o arhitectură complexă de răspuns, eficiența acesteia este limitată de fragmentarea instituțională și de coordonarea insuficientă dintre Comisie, SEAE, statele membre, autoritățile naționale, platformele digitale și societatea

civilă [3]. O altă dificultate privește accesul limitat sau întârziat al cercetătorilor și autorităților la datele platformelor, necesare pentru identificarea rețelelor și evaluarea operațiunilor de manipulare [6]. Atribuirea operațiunilor FIMI rămâne dificilă, întrucât actorii ostili utilizează infrastructuri anonime, intermediari și actori interpuși [4]. Totodată, rapiditatea propagării dezinformării depășește adesea capacitatea de reacție a instituțiilor europene [3]. În plus, măsurile de combatere trebuie să păstreze un echilibru riguros între protejarea spațiului informațional și respectarea libertății de exprimare, evitând instituirea unor forme disproporționate de control asupra discursului public [10].

Concluzii și recomandări. UE a dezvoltat, începând cu 2015, o arhitectură complexă pentru combaterea dezinformării, manipulării informațiilor și interferențelor străine. Aceasta include instrumente de comunicare strategică, analiză FIMI, cooperare instituțională, reglementarea platformelor digitale, protecția alegerilor, sprijin pentru mass-media independentă și educație media. Analiza a demonstrat că dezinformarea nu este doar o problemă de conținut fals, ci o amenințare hibridă care afectează democrația, securitatea informațională, sănătatea publică, politica externă și încrederea în instituții. Conceptul FIMI permite UE să analizeze manipularea informațională într-un mod mai complex, prin examinarea tacticilor, comportamentelor coordonate și actorilor implicați. DSA și Codul de conduită privind dezinformarea reprezintă pași importanți spre responsabilizarea platformelor digitale. Totuși, eficiența acestor instrumente depinde de implementare, audituri independente, acces la date și capacitatea autorităților europene și naționale de a verifica respectarea obligațiilor.

Se recomandă consolidarea coordonării între Comisia Europeană, SEAE, statele membre și autoritățile naționale; dezvoltarea unui cadru mai clar de evaluare a impactului politicilor anti-dezinformare; creșterea accesului cercetătorilor la datele platformelor; întărirea capacităților FIMI; sprijinirea mass-mediei independente; dezvoltarea educației media; și integrarea riscurilor generate de inteligența artificială în instrumentele de protecție democratică. De asemenea, UE trebuie să continue cooperarea cu statele partenere, inclusiv Republica Moldova, deoarece dezinformarea afectează direct reziliența democratică, orientarea europeană și securitatea societală în vecinătatea estică. Sprijinul pentru comunicare strategică, jurnalism independent, instituții transparente și alfabetizare media este esențial.

În concluzie, capacitatea UE de a aborda dezinformarea depinde de un echilibru dificil: fermitate față de actorii manipulatori, responsabilitate pentru platforme, protecția proceselor democratice și respectarea libertății de exprimare. O Uniune Europeană democratică nu poate răspunde manipulării prin cenzură, ci prin transparență, reziliență, responsabilitate, educație și apărarea valorilor sale fundamentale.

Referințe bibliografice

1. European Commission. (2018). *Tackling online disinformation: A European approach*. COM(2018) 236 final. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0236>
2. European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2018). *Action Plan against Disinformation*. JOIN(2018) 36 final. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf
3. European Court of Auditors. (2021). *Special Report 09/2021: Disinformation affecting the EU: Tackled but not tamed*. Disponibil: <https://www.eca.europa.eu/en/publications?did=58682>
4. European External Action Service. (2026). *2025 Report on EEAS activities to counter foreign information manipulation and interference — FIMI*. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/eeas/2025-report-eeas-activities-counter-foreign-information-manipulation-interference-fimi_en
5. European External Action Service. (2026). *4th EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats*. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2026/documents/EEAS%204th%20Threat%20Report_web%20version_1.pdf
6. Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council on a Single Market for Digital Services — Digital Services Act. *Official Journal of the European Union*, L 277, 27 October 2022. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>
7. European Commission. (2025). *The Code of Conduct on Disinformation*. Disponibil: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-disinformation>
8. European Commission. (2026). *EU actions to protect democracy*. Disponibil: https://commission.europa.eu/topics/democracy/eu-actions-protect-democracy_en
9. Regulation (EU) 2024/900 of the European Parliament and of the Council on the transparency and targeting of political advertising. *Official Journal of the European Union*, 20 March 2024. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/900/oj>
10. Regulation (EU) 2024/1083 of the European Parliament and of the Council establishing a common framework for media services in the internal market — European Media Freedom Act. *Official Journal of the European Union*, 17 April 2024. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj>

11. European Commission & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2020). *Tackling COVID-19 disinformation — Getting the facts right*. JOIN(2020) 8 final. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020JC0008>
12. Beniuc, L. (2024). Strategiile de politică externă ale Uniunii Europene privind promovarea păcii și securității internaționale. *Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova*, 25–36. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/25-36_11.pdf
13. BENIUC, L. (2024). Contribuția Uniunii Europene la pacea și securitatea globală. In N. Putină & A. Solcan (Eds.), *Strengthening security and stability in the new national, regional and global realities* (pp. 200–212). Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12755161>
14. BENIUC, L. (2018). Dimensiunea instituțională și mecanismul de realizare a acțiunii de politică externă a Uniunii Europene: Studiu istoriografic. *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2(177), 31–47. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/68680
15. BENIUC, L. (2016). „Soft power” a Uniunii Europene și limitele sale. In V. Beniuc & L. Roșca (Eds.), *Managementul public al programelor europene = Public management of European programmes: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 10 iunie 2016* (pp. 76–90). Institutul de Relații Internaționale din Moldova. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/76-90.pdf